

les, a esté appellée des Latins *cervice*, et des nostres la *nuque*, cheson du col» (citat per Sainéan, *L'hist. nat. et les branches connexes dans l'oeuvre de Rabelais*, París 1921, p. 350), però com a 'medulla espinal' encara en 1584 (ib.); no és clar si en els dos 5 exemples que cita Sainéan de Rabelais el sentit és 'medulla espinal' (com suposa aquest savi) o 'occipit': «frossé teste, *nucque*, dours (dos), poitrine, bras» i «la *nucque* comme un fallot». — 3 Es diu *ñuca* entre els xarros de Salamanca; *nucca* a la Ribera 10 salmantina del Duero (forma que mostra la influència de la *nuez del cuello*, port. *noz*); i *nouca* en el port. de Tras os Montes; segons indica Pensado (*Contribución a la crítica de la lexicog. gallega*, Salamanca 1976, p. 80) *anuca* i *añuca* foren registrats en el S. XVIII pel gallec Sobreira a Ribasil i Ribadavia; una forma amb una *l* epentètica, *nucla* (d'on també *esnucarse* «desnucarse»), s'usa a Múrcia i a Albacete (GSoriano, que dóna a més una variant *numcla*; 15 *RFE* xxvii, 237). JCoromines (1965) va anotar *nuca* a l'arag. de Bielsa. — 4 Du C. (s. v. *nucha*) cita d'ell: «Cum enim multa membra a cerebro sint remota, et viae longinquitate eis denegetur sensualitas, vis quaedam cerebri data est spondylium medullis, quae quasi medullae, Lingua Arabica vocantur *Nucha*», i «Eadem est *Nucha*, quae et cerebri natura», i «*Nucha* a cerebro descendit in spondyle dorsi incipiens a fine puppis, id est, a prima spondyli colli. Ab hac *Nucha* ex necessitate procedunt nervi, sensum, et voluntarium motum praestantes 20 membris sub collo positis». — 5 Devic (s. v. *nuque*) dóna exemples de Razi i del persa Al-Hoceïni. — 6 *AlcM* entén el significat de *nuca* en aquests passatges com a 'occipit' evidentment considerant el pas de sentit de 'medulla espinal' a 'occipit' ja consumat. Cal reconèixer que el context es presta a interpretar *nuca* com a 'occipit' al mateix temps que 'medulla espinal', car encara que els nervis de sensació neixen de la medulla espinal, la zona exacta d'aquest òrgan d'on parteixen és la part superior d'ell i aquesta 40 regió correspon també a la zona de l'occipit (vegeu el que diu Constantí de Cartago, n. 4); així, doncs, en un context semblant *nuca*, mot estranger, es podia identificar, amb certa facilitat, com a 'occipit' entre els metges menys doctes o la gent culta no 45 tècnica. En tot cas, emperò, en el text d'Alcoati el sentit deu ser 'medulla espinal', car és gairebé segur que el traductor posava *nuca* com a equivalent de l'àrab *nuḥā* del text original. D'altra banda, no estem tan segurs si aquest fou el sentit en l'exemple 50 de 1492: l'autor parla ja no «del cervell i de la nuca» sinó «del cap i de la nuca» en un sentit més general i a més notem que per aquesta època el significat de 'occipit' s'havia cristallitzat en italià i molt probablement en francès també i no hi ha raó per 55 que no fos ja prevalent en català. És d'interès notar el significat 'cerebel' que dóna el castellà Nebrija al mot que ens ocupa: «*Nuca* de la cabeza: Cerebellum, -i». Evidentment, ens trobem davant d'una altra confusió en el significat de *nuca* amb un altre òr-

gan en el mateix veïnatge i amb les mateixes característiques (cf. «Eadem est *Nucha*, quae et cerebri natura», n. 4), que és a més a més un altre centre de nervis al costat del cervell. — 7 Citem de Sainéan, *L'hist. nat.*, p. 350. — 8 Andreu Febrer en la seva traducció catalana posa: «així les dents de sobra l'altre mès / lla o'l cervell ab la *nuca* és justatz». — 9 Aquí Raynouard interpreta *servitz* com a «cerveaux» no sabem amb quin fonament; però evidentment no el considerava un sinònim de *nuca*, car en l'encapçalament de l'article dóna només aquesta definició: «*Nuca, nucha* s. f. nuque, chignon, moelle épinière». — 10 *Nucrati* figura en el mantuà Mateu Silvatic (S. XIII): «*Nucrati* locus, ubi collum craneo jungitur» (citat per Du C., s. v. *nucha*), però no fou —com s'hi indica— un lapsus per *Nukati*; més exemples en l'estudi de Schuchardt; *nucrea* figura en un comentari de Dante (citat per Tommaseo). — 11 Evidentment fou usual també en el turc literari del període otomà a judicar per la seva inclusió en el *Turkish-English Lexicon* de Redhouse (1890), amb l'indicació «learned» i amb aquestes definicions: «natural round depression where water can collect», «hollow at the back of the neck» etc. (citem de l'ed. de 1968, Istanbul).

Nuca, nucella, nucifer, nuciforme, nucleal, nuclear, nucleat, nucleiforme, nucleina, nucleo-, nucleobranqui, nucleoplasma, nucli, núcula, nukulani, nukulós, V. nou (fruit) *Nudi-, nudibranquiati, nudicaudat, nudicaule, nudiflor, nudiflora, nudifoliat, nuditat, V. nu, nua Nudós, V. nus Nudrigar, V. nodrigar (NODRIR) Nodriu, V. nodris (NODRIR) Nuedat, V. nu, nua Nuella, nuelló, nuellut, V. nus Nuesa, nuet, V. nu, nua Nuet, V. nus Nuetat, V. nu, nua Nuja, V. nenújar Nuga, V. nou* (fruit) *Nugació, nugar, nugassa, nugo, V. nus Nígol, nígola, nugolada, nugolall, nugolós, V. núvol Nugós, nuguet, V. nus Nuils, V. nou* (fruit) *Nuit, V. nit Nul, V. nuu (NÜVOL) Nul, nullament, nullar, nulle, nullipara, nullitat, nullo, null, V. no Numen, V. anuent (ANUIR) Numerable, numeració, numeradament, numerador, numeral, numeralitat, numerar, numerari, numeratiu, numèric, numèricament, número, numerós, numerosament, V. nombre Numiforme, numismàtic, numismatografia, numular, numulari, numulària, numuliforme, numúlit, V. nòmada Nunca, V. no*

NUNCI, pres del llatí *nūntius* 'emissari', 'anunciador'. □ 1.ª *doc.*: S. XVII, *Llibre de feyts* del fals Boades.

En aquest text figura en el sentit de 'ambaixador del Papa' [«E --- lo rey, ab acort del cardinal *nunci* del pare sant, ne faé gran compartiment ab las suas gents» (ed. *NCl.* II, 35.17)], i és l'únic que li assigna Lacav. 1696 (escrivint *nuncio*); significat que apareix en les llengües romàniques des del S. XVI.¹ L'accepció de 'pregoner municipal' (antigament dit *corredor*, o *crida pública* o *crigador*) en Belv. 1805;² 'algtzrir del bisbe' (*DAG.*); com a 'herald, missatger' és mot poètic o li-